

บทที่ ๔

หลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธ ชาวคริสต์ ชาวอิสลาม

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและจากการศึกษาภาคสนาม โดยการศึกษาภาคสนาม ขอบเขตประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ผู้นำของชุมชน คณะกรรมการของชุมชน รวม ๑๔ คน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต ความเชื่อ ทศนคติ เกี่ยวกับการนับถือศาสนาของบุคคลในชุมชน การอยู่ร่วมกัน การแก้ไขปัญหาโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และเรียบเรียงตามหลักพรรณนาวิธี ซึ่งแยกตามประเด็นการศึกษาได้ดังนี้

๔.๑ หลักการอยู่ร่วมกันของชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว

จากการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นการศึกษาดังนี้

การอยู่ร่วมกันของประชาชนของชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามของชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว ซึ่งทั้งสามศาสนานี้ มีหลักคำสอนของแต่ละศาสนาที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตประจำวัน มีแนวทางการปฏิบัติของแต่ละศาสนา ที่ทำให้บุคคล อยู่ร่วมกันในสังคม ได้อย่างสันติสุขซึ่งแนวทางการปฏิบัติของแต่ละศาสนาแตกต่างกัน แต่คำสอนของทุกศาสนาก็สอนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

สรุปหลักคำสอนสำหรับการอยู่ร่วมกันของศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามสรุปได้ดังนี้

หลักคำสอนของศาสนาพุทธ	หลักคำสอนของศาสนาคริสต์	หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม
เบญจศีล, เบญจธรรม, พรหมวิหาร ๔, ฌราวาสธรรม ๔, สาราณียธรรม ๖, สังคหวัตถุ ๔, สัพปุริสธรรม ๗	พระบัญญัติ ๑๐ ประการ หลักเพื่อการประพฤติปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ที่พึงมีต่อกันในสังคม	หลักศรัทธา ๖ ประการ ถือ เป็นยอดแห่งความดี ผู้ใดขาด ศรัทธาจึงเป็นยอดแห่งความ ชั่วร้าย หลักปฏิบัติ ๕ ประการ
หลักการของศาสนาพุทธ	หลักการของศาสนาคริสต์	หลักการของศาสนาอิสลาม
(๑) การไม่ทำชั่วทั้งปวง (๒) การทำความดีให้ถึงพร้อม (๓) การทำจิตใจของตนให้ผ่อง ใส	(๑) หลักตรีนิติ (๒) หลักความรัก (๓) อาณาจักรพระเจ้า	(๑) ศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า (๒) รักเพื่อนมนุษย์ (๓) เสียสละ
อุดมการณ์ของศาสนาพุทธ	อุดมการณ์ของศาสนาคริสต์	อุดมการณ์ของศาสนาอิสลาม
(๑) ความอดทน (๒) ความไม่เบียดเบียน (๓) ความสงบ (๔) นิพพาน	(๑) เมตตา (๒) ให้อภัย แม้กระทั่งศัตรู	(๑) เป้าหมายในโลกนี้เพื่อ ให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีสงบ (๒) เป้าหมายในโลกหน้า เพื่อการพ้นจากการถูกลงโทษ และได้บังเกิดในสวรรค์ อยู่ร่วมกับพระอัลเลาะห์ชั่ว นิรันดร์

วิธีการของศาสนาพุทธ	วิธีการของศาสนาคริสต์	วิธีการของศาสนาอิสลาม
(๑) การไม่กล่าวร้าย (๒) การไม่ทำร้าย (๓) ความสำรวมระวัง ในปาฏิโมกข์ (๔) ความเป็นผู้รู้จักประมาณใน การบริโภค (๕) การอยู่ในสถานที่ที่น่านั่งที่นอน อันเงียบสงัด (๖) การฝึกจิตใจให้สงบ	(๑) รักพระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจ (๒) รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรัก ตนเอง	(๑) ระเบียบแบบแผน (๒) การยอมรับฐานะ ของบุคคลโดยเสมอภาคกัน (๓) ชุมชนมีกฎเกณฑ์ของ ความเจริญ และความเสื่อม สลาย ความเสื่อมสลายของ ชุมชน

ตารางที่ ๑ สรุปหลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันของศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

ศาสนาพุทธนั้นมีหลักธรรมพื้นฐานที่สำคัญคือศีล ๕ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเพื่อการสำรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อย สังคหวัตถุ ๔ คือหลักธรรม ๔ ประการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในสังคม ช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข พรหมวิหาร ๔ หมายถึง ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วย สारณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคี มีความจริงใจต่อกัน ไม่ทะเลาะวิวาท สัมปยุตธรรม ๗ หลักธรรมของคนดี หรือหลักธรรมของสัตบุรุษ ๗ ประการ ที่เป็นข้อปฏิบัติของคนดี ความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ คือมีพฤติกรรมถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือเรียบร้อยดี ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน

ศาสนาคริสต์มีหลักคำสอนคือบัญญัติ ๑๐ ประการ เป็นบัญญัติที่สำคัญสำหรับชาวคริสต์ หลักความรักเป็นหลักคำสอนทางจริยธรรมที่สำคัญที่สุดของศาสนาคริสต์ การปฏิบัติตามบัญญัติ ๑๐ ประการ เป็นการปฏิบัติในชีวิตประจำวันสำหรับการอยู่ร่วมกันของศาสนาคริสต์ ดังที่พระเยซูตรัสว่า"จงรักพระเจ้าอย่างสุดใจ สุดความคิด และสุดกำลังและจงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง" คือปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เห็นได้จากการที่พระเยซู

ทรงสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขน ศาสนาคริสต์มีความสัมพันธ์กับพระเจ้า ชาวคริสต์เชื่อว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนเป็นไปตามแผนการของพระเจ้า พระองค์ทรงมีน้ำพระทัยอันยิ่งใหญ่

ส่วนของศาสนาอิสลามคือหลักศรัทธา ๖ ประการกับหลักปฏิบัติ ๕ ประการ ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งสันติ คำสอนของศาสนาอิสลามสั่งสอนให้มนุษย์อยู่กันด้วยความสงบสุขเป็นมิตรทั้งในชีวิตส่วนตัวและสังคม ละเว้นการรบราฆ่าฟัน การทะเลาะเบาะแว้ง การละเมิดและรุกรานสิทธิของผู้อื่น ไม่ลักขโมย ฉ้อฉล หลอกลวง ไม่ผิดประเวณีหรือทำอนาจาร ไม่ดื่มของมึนเมาหรือรับประทานสิ่งที่เปื้อนโทษต่อร่างกายและจิตใจ เป็นจริยธรรมอันสูงส่งเพื่อการครองตนอย่างมีเกียรติ เน้นความอดกลั้น ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูทดแทน ความสะอาดของกายและใจ ความกล้าหาญ การให้อภัย ความเท่าเทียมและความเสมอภาคระหว่างมนุษย์ การเคารพสิทธิของผู้อื่น สั่งสอนให้ละเว้นความตระหนี่ถี่เหนียว ความอิจฉาริษยา การดิ้นรนินทา ความขลาดและความขลาดกลัว การทรยศและอกตัญญู การล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น

จากการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นการศึกษาได้ดังนี้

๔.๑.๑ การให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

ในสังคมใดก็ตามเรื่องของความเคารพซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เราต้องการเป็นคนที่มีค่า เราก็ต้องให้ค่าผู้อื่นด้วยการ ให้เกียรติผู้อื่นโดยแสดงความเคารพอย่างเหมาะสม รับฟัง ความคิดเห็นผู้อื่นโดยปราศจากอคติ และใส่ใจต่อผู้อื่น ทั้งยามทุกข์และสุข โดยร่วมดีใจ หรือให้กำลังใจ และเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา มีความจริงใจต่อผู้อื่น ทั้งในการให้บริการ และการดูแลปกป้องสิทธิประโยชน์ มีกาลเทศะ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม รู้จักกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ และเคารพกฎระเบียบของสังคม

หลักคำสอนของศาสนาพุทธหลักธรรมที่ส่งเสริมความเคารพได้แก่ สาราณียธรรม คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำให้มีความเคารพกัน ช่วยเหลือกัน และสามัคคีพร้อมเพรียงกัน สามารถนำหลักการเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในสังคม ย่อมมีส่วนช่วยแก้ปัญหาสังคม อันจะส่งผลให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าและผาสุกมั่นคงสืบต่อไป

หลักคำสอนของศาสนาคริสต์การอยู่ร่วมกันในชุมชนในสังคมไทยเป็นสังคมที่นับญาติ คือให้ความเคารพคนอื่น เป็นการให้ความเคารพนับถือ ซึ่งความเคารพที่เราให้กันเป็นสิ่งที่มีความค่า เพราะนั่นหมายถึงการยอมรับนับถือ การอยู่ร่วมกันในสังคม เราอาจจะมีความ

เคารพให้เกียรติกันอย่างจริงจังเราควรมองเห็นคุณค่าที่เขามอบให้ และให้เราเห็นคุณค่าในความเป็นคนที่พวกเขาเคารพนับถือ พระคัมภีร์บอกให้เราเคารพนับถือคนที่ควรเคารพ และนายควรตอบสนองลูกน้องหรือทาสด้วยความรักและดูแล (๑ทธ.๖:๒)

“ฝ่ายคนเหล่านั้นผู้มีนายเป็นผู้มีความเชื่อก็ไม่ต้องไม่ขาดความเคารพนาย เพราะเหตุที่ได้มาเป็นพี่น้องกันแล้ว แต่ยิ่งกว่า นั้นเขาต้องรับใช้นายให้ดีขึ้น เพราะเหตุว่านายผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการรับใช้ของเขานั้น เป็นผู้ที่มีความเชื่อและเป็นที่ยรัก จึงสั่งสอนและสนับสนุนให้กระทำตามหน้าที่เหล่านี้ ในที่สุดแล้วการที่เรา มองเห็นคุณค่าของการที่คนอื่นเคารพยกย่องเรา เป็นเพราะเราได้มองเห็นคุณค่าในตัวของเราเองก่อน หรือเราได้เคารพตัวเองก่อนหรือไม่ และที่จริงแล้วความเคารพนับถือ กันไม่ขึ้นกับการมีอำนาจ มีความรู้ มีการศึกษา มีตำแหน่ง ฐานะ แต่ขึ้นกับความสัมพันธ์และการได้มองเห็นคุณค่าของกันและกัน”^๑

หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ความสงบสุขในสังคมนั้นเป็นการเคารพสิทธิซึ่งกันและกันเป็นหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมของศาสนาอิสลามที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มนุษย์มีหน้าที่และสิทธิต่างๆในเชิงสนองต่อกันและกัน การรู้จักสิทธิและหน้าที่พร้อมกับการระวางรักษาและการปฏิบัติโดยบุคคลทุกฝ่ายนั้นจะเป็นหลักประกันที่ทำให้สัมพันธ์ภาพต่าง ๆ ทางสังคมของมนุษย์เราเกิดความสวยงาม น่าอยู่ เกิดความมั่นคงและสงบสุข พร้อมกันนั้นจะช่วยขจัดความชิงชัง ความเกลียดแค้นและความเป็นศัตรูกัน รวมทั้งจะช่วยลดความแตกแยกและความขัดแย้งกันให้หมดไปจากสมาชิกของสังคม ในการดำเนินชีวิตทุกๆด้านของชาวมุสลิมเรานั้น เรามีแบบแผนและแบบอย่างที่ชัดเจนท่านศาสดามูฮัมหมัด (ศ็อลฯ) ได้กล่าวไว้ใน คัมภีร์ อัลกุรอานว่า

“โดยแน่นอนยิ่ง ในศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์นั้นมีแบบอย่างอันงดงามยิ่งสำหรับพวกเจ้า สำหรับบุคคลที่มุ่งหวัง (ต่อการพบ) อัลลอฮ์และวันปรโลกและเขารำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างมากมาย”^๒

^๑ ๑ทธ (๖:๒)

^๒ ซูเราะฮ์อัลอะห์ซาบ, อายะฮ์ที่ ๒๑.

จากหลักการในการให้ความเคารพซึ่งกันและกันดังกล่าวได้สอดคล้องกับ
ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน ดังนี้

คุณพัชนี วงศ์วิภานนท์ ชาวชุมชนวัดกัลยาณมิตร อายุ ๖๘ ปี นับถือศาสนา พุทธ อาศัยอยู่ ชุมชนวัดกัลยาณมิตร มาเป็นเวลา ๖๐ ปี ตำแหน่ง คณะกรรมการชุมชน วัดกัลยาณมิตร ได้แสดงความคิดเห็นว่าในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น เราควรเคารพยกย่องผู้ อาวุโสกว่า มีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตนมีสัจจะเชื่อถือได้กตัญญูต่อบิดามารดา มีความรักใคร่ สามัคคีต่อพี่น้อง คือ หลักการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตในสังคม^๓

คุณวรภรณ์ พันธุ์สมบัติ ชาวชุมชนกุฎีจีนอายุ ๔๘ ปี นับถือศาสนา คริสต์ อาศัยอยู่ในชุมชนกุฎีจีนมาเป็นเวลา ๔๘ ปี ตำแหน่ง คณะกรรมการชุมชนกุฎีจีน ได้แสดง ความคิดเห็นว่า การแสดงความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพในระเบียบกฎเกณฑ์หรือระเบียบ ข้อบังคับของสังคมส่วนรวม เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น เช่นเมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็น ควรฟังด้วยความตั้งใจและใช้ วิจารณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวความคิดที่ดี มีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเองก็ควร ยอมรับและปฏิบัติตาม การยึดมั่นในกฎระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ของสังคม และกฎหมายของประเทศการรู้จักประนีประนอม โดยคำนึงถึง ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นใหญ่^๔

คุณชนะ โอสถ ชาวชุมชนกุฎีขาว อายุ ๖๕ ปี นับถือศาสนา อิสลาม อาศัยอยู่ ชุมชนกุฎีขาว มาเป็นเวลา ๖๕ ปี ตำแหน่ง ประธานชุมชนกุฎีขาว ได้แสดงความคิดเห็น ว่าในการอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้นต้องไม่ถือตนเป็นใหญ่ และต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น เช่นการยอมรับฟัง และปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากในที่ประชุมหรือ ในการทำงาน ต่างต้องรู้จักเป็นผู้นำที่ดี เน้นการใช้ปัญญา ใช้เหตุผลและความถูกต้อง ในการตัดสินใจ ปัญหา ทั้งปวง เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือเมื่อมีเรื่องที่จะต้องตัดสินใจต้องตัดสินใจโดยใช้เหตุผล^๕

^๓ สัมภาษณ์ คุณพัชนี วงศ์วิภานนท์, คณะกรรมการชุมชนวัดกัลยาณมิตร, วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๐.๒๐ น.

^๔ สัมภาษณ์ คุณวรภรณ์ พันธุ์สมบัติ, คณะกรรมการชุมชนกุฎีจีน, วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๐๕.๑๐ น.

^๕ สัมภาษณ์ คุณชนะ โอสถ, ประธานชุมชนกุฎีขาว, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๑.๔๕ น.

ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ถึงหลักการและวิถีปฏิบัติที่ปรากฏในแนวคิดของประชาชนในชุมชนทั้งสามชุมชนแห่งนี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่ามีความสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาทั้งศาสนาพุทธศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม ซึ่งการอยู่ร่วมกันนั้น ต้องมีความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการอยู่ในสังคมไทยนั้นทำให้สังคมมีความสงบสุขและเอื้อให้เกิดความสามัคคี อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๔.๑.๒ การช่วยเหลือเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

การเสียสละหรือการสังคมสงเคราะห์หลักคำสอนของศาสนา สอนให้มีความเสียสละเอื้อเพื่อเผื่อแผ่และสงเคราะห์ซึ่งกันและกันด้วยความเมตตากรุณาไม่ใช่หวังผลตอบแทน เช่นพุทธศาสนามีหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ศาสนาอิสลามมีการบริจาคซากาต แก่ผู้ขัดสน ศาสนาคริสต์ก็จะเน้นให้มนุษย์เสียสละให้อภัย เอื้อเพื่อเผื่อแผ่

หลักคำสอนของศาสนาพุทธคือสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจคนในสังคม ให้มีความรักใคร่กลมเกลียวสามัคคีกัน เป็นหลักธรรมสำหรับการผูกมิตรไมตรี ระหว่างกันได้แก่ทาน คือ การช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ปิยวาจา พูดจาอ่อนหวาน สุภาพไพเราะน่าฟัง พูดแต่คำสัตย์คำจริง พูดแต่สิ่งที่เป็นสาระ มีประโยชน์ พูดประสานความรักความสามัคคี ไม่พูดต่อเสียด ให้ร้ายจนเกิดความแตกแยกในสังคม อตถจริยา การช่วยเหลือสังคม ทำงานสาธารณะประโยชน์ เช่น เมื่อประสบปัญหาอุทกภัย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างช่วยกันบรรจุกระสอบทรายทำคันกันน้ำ ป้องกันน้ำท่วม โดยไม่ต้องรอคำเรียกร้อง สมานัตตตา การรู้จักเทศะ ปฏิบัติตนได้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย

ชาวคริสต์เชื่อว่า การสร้างความดีตอบแทนแก่พระเจ้า และเป็นไปตามพระประสงค์ของพระองค์นั้น เป็นสิ่งที่มนุษย์ควรตระหนักว่าเป็นหน้าที่ เพราะความดีนั้นเกี่ยวข้องกับความสุขที่มนุษย์ในสังคมปรารถนา มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติภาพ ดังนั้น การสร้างความดีของชาวคริสต์ เพื่อปฏิบัติตามคำสอนเรื่องการรักเพื่อนมนุษย์ จึงเป็นไปในรูปแบบของการสร้างสาธารณประโยชน์ที่ก่อให้เกิดความสุขแก่สังคมส่วนรวม เช่น จัดตั้งโรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล และด้านสังคมสงเคราะห์ ตัวอย่างหลักธรรมในพระคัมภีร์ไบเบิล

“จงเห็นอกเห็นใจช่วยธรรมิกชนเมื่อเขาขัดสน จงมีน้ำใจอภัยไม่ตรี”^๖ (รม. ๑๒ : ๑๓)
 “จงชื่นชมยินดีกับผู้ที่ชื่นชมยินดี จงร้องไห้กับผู้ที่ร้องไห้”^๗ (รม. ๑๒:๑๕)

“จงช่วยรับภาระของกันและกัน ท่านจึงจะได้ปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระคริสต์”^๘ (กท. ๖ : ๒)

“จงช่วยรับภาระของกันและกันท่านจึงจะได้ปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระคริสต์”^๙ (กท. ๖ : ๒)

“เราขอวิงวอนพวกท่านให้รักเตือนคนที่เกียจคร้าน หนุนน้ำใจผู้ที่ท้อใจ ชูกำลังคนที่อ่อนกำลัง และมีใจอดเอาเบาสู้ต่อคนที่ง่วง”^{๑๐} (๑ ธส. ๕ : ๑๔)

“จงระลึกถึงคนเหล่านั้นที่ถูกจองจำอยู่ เหมือนหนึ่งว่าท่านทั้งหลายก็ถูกจองจำอยู่ กับเขาด้วย”^{๑๑} (ฮบ. ๑๓ : ๓)

“ในที่สุดนี้ ท่านทั้งหลายจงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เห็นอกเห็นใจกัน รักกันฉันพี่น้อง มีจิตใจอ่อนโยน และอ่อนน้อม”^{๑๒} (๑ ปต. ๓ : ๘)

“แต่ถ้าผู้ใดมีทรัพย์สมบัติในโลกนี้ และเห็นพี่น้องของตนขัดสน แล้วยังใจจืดใจดำ ไม่สงเคราะห์เขา ความรักของพระเจ้าจะดำรงอยู่ในผู้นั้นอย่างไรได้”^{๑๓} (๑ ยน. ๓ : ๑๗)

สำหรับ ศาสนาอิสลามนั้น มีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ เนื่องจากได้บัญญัติครอบคลุมถึงวิถีชีวิตของผู้นับถือทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย มุสลิมทุกคนไม่สามารถแยกอิสลามออกจากวิถีการดำเนินชีวิต ไม่สามารถเลือกปฏิบัติเฉพาะสิ่ง เฉพาะอย่าง เฉพาะบางประการ ตามหลักศาสนาได้ การจ่ายทานบังกาบ หรือ ซะกาต ระบุให้มุสลิมทุกคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจตามศาสนาบัญญัติ คือ มีทรัพย์สินเหลือจากปัจจัยสี่ และถือครองทรัพย์สินที่สะสมไว้ครบรอบ ๑ ปีจันทรคติ หรือตามช่วงเวลาที่ศาสนากำหนด ต้องจ่าย ซะกาตตามอัตราที่กำหนดไว้ แก่ผู้ยากจนหรือสมควรได้รับความช่วยเหลือในอัตราร้อยละ ๒.๕ ของรายได้

^๖ รม. (๑๒ : ๑๓)

^๗ รม. (๑๒ : ๑๕)

^๘ กท. (๖ : ๒)

^๙ กท. (๖ : ๒)

^{๑๐} ๑ ธส. (๕ : ๑๔)

^{๑๑} ฮบ. (๑๓ : ๓)

^{๑๒} ๑ ปต. (๓ : ๘)

^{๑๓} ๑ ยน. (๓ : ๑๗)

จากหลักการในด้านการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันดังกล่าวสอดคล้อง
กับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว

คุณสมศรี เป้าตรึงษ์ ชาวชุมชนวัดกัลยาณมิตร อายุ ๗๓ ปี นับถือศาสนา
พุทธ อาศัยอยู่ใน ชุมชนวัดกัลยาณมิตรมา ๔๖ ปี ตำแหน่งหน้าคณะกรรมการชุมชน
วัดกัลยาณมิตร และอาสาสมัครสาธารณสุขศูนย์ ๒๖ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ตนเองแต่ก่อน
ได้ประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นที่รู้จักและคุ้นเคยกับเพื่อนบ้าน ที่อยู่ทั้งชุมชนกุฎีขาว
และชุมชนกุฎีจีน ต่างมีความสนิทสนมกัน อยู่ร่วมกันในชุมชนนี้อย่างมีความสุข
ซึ่งการอยู่ร่วมกันนั้น ต้องช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะถ้ามีงานทำบุญ
ต่างคนต่างช่วยเหลือกันมีการนำอาหารคาวหวานไปร่วมทำบุญกับชุมชนกุฎีจีน และชุมชน
กุฎีขาว ปัจจุบันตนเองรับหน้าที่อาสาสมัคร ศูนย์บริการสาธารณสุข (อสส.) ที่ช่วยเหลือ
ทางด้านงานบริการนั้นต้องมานั่งทำงานอยู่ที่ทำการของชุมชนวัดกัลยาณมิตร มีหน้าที่วัด
ความดันโลหิต แจกยาให้กับประชาชนในชุมชนที่ เจ็บป่วยเบื้องต้น ซึ่งมาทำหน้าที่
อาสาสมัครด้วยความเต็มใจ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้น และ
เป็นการช่วยเหลือชุมชนด้วย^{๑๔}

คุณพณิชย์ กมลเสต ชาวชุมชนกุฎีจีน อายุ ๖๓ ปี นับถือศาสนาคริสต์ อาศัยอยู่
ในชุมชนกุฎีจีน มา ๖๓ ตำแหน่ง ประธานชุมชนกุฎีขาว ได้แสดงความคิดเห็นว่า พระเยซู
ทรงมอบให้กับชาวคริสต์เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ทรงสอนให้รู้จักรักผู้อื่น
รักทุกคน รักแม้กระทั่งศัตรู ให้ความช่วยเหลือ ให้อภัย ซึ่งคำสอนเหล่านี้ไม่ใช่เพียงแค่จะ
เรียนรู้เท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติตามด้วย ทุกวันนี้ตนเองเป็นประธานชุมชน ซึ่งต้องมีหน้าที่คอย
ประสานงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับส่วนราชการ เพื่ออำนวยความสะดวก และพัฒนา
ชุมชน ให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งก็เป็นการช่วยเหลือส่วนรวมด้วย^{๑๕}

คุณชาย จอนสุข อายุ ๘๔ ปี นับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่ ชุมชนกุฎีขาว
มาเป็นเวลา ๘๔ ปี มีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน เป็นเลขานุการคณะกรรมการชุมชนกุฎีขาว
ได้แสดงความคิดเห็นว่า หลักการของศาสนาอิสลามเป็นหลักการอันเป็นข้อบังคับสำหรับ

^{๑๔} สัมภาษณ์ คุณสมศรี เป้าตรึงษ์, คณะกรรมการชุมชนวัดกัลยาณมิตร, วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน
๒๕๕๕, เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๑๕} สัมภาษณ์ คุณพณิชย์ กมลเสต, ประธานชุมชนกุฎีจีน, วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา
๑๐.๐๐ น.

สังคม ซึ่งศาสนาอิสลามได้มีบัญญัติไว้ปฏิบัติเพื่อระงับ ข้อขัดแย้ง ของแต่ละฝ่าย และยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักร่วมกันในชุมชน หลักคำสอนที่มุสลิมทุกคนจะต้องเชื่อว่าเป็นความจริงแท้และต้องยึดถืออย่างมั่นคงหลักการของศาสนาอิสลามเป็นหลักการอันเป็นข้อบังคับสำหรับสังคม ซึ่งศาสนาอิสลามได้มีบัญญัติให้ทุกคนได้แสดงความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอในทุกๆ ด้าน ทุกคนต้องเสียสละเพื่อครอบครัว เพื่อสังคม เพื่อประเทศชาติ และเพื่อศาสนา สำหรับมุสลิมแห่งสยามก็คือ ต้องเสียสละเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นแผ่นดินเกิด^{๑๖}

จากตัวอย่างความคิดเห็นดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่าแนวคิดและหลักการในการอยู่ร่วมกัน ในชุมชนทั้งสามชุมชนแห่งนี้ ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน คอยช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันอยู่เสมอ ไม่มีการแบ่งแยก ไม่รังเกียจในความแตกต่างทั้งด้านศาสนาและเชื้อชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่า คนในชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามนั้น ไม่มีข้อห้าม หรือข้อจำกัด ให้คนที่นับถือศาสนาต่างกัน ทำกิจกรรมร่วมกันคบหากัน อาศัยอยู่ในสถานที่เดียวกัน หรือไปไหนมาไหนด้วยกัน ซึ่งแสดงความเป็นเอกลักษณ์ ของวัฒนธรรมในความเป็นไทย ที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๔.๑.๓ การให้ความรักความเมตตา ในศาสนาพุทธ ความรักความเมตตา เช่นเมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกและพึงเอาชนะความชั่วด้วยความดี ในศาสนาคริสต์พระเยซูทรงสอนว่า จงรักพระเจ้าอย่างสุดใจสุดความคิด และสุดกำลัง และจงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ศาสนาอิสลาม ศาสดามุฮัมหมัดก็ทรงกล่าว ผู้ใดขาดความเมตตาเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นไม่ได้รับเมตตาจิตเช่นกัน ดังนั้นทุกศาสนาจึงเน้นเรื่องความรัก ความเมตตา เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรักความเมตตาอยู่ในใจแล้ว ก็จะไม่มีการเบียดเบียนกัน ต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

หลักธรรมของพุทธศาสนาคือพรหมวิหาร ๔ คือ ทิอยู่ พรหม แปลว่า ประเสริฐ ซึ่งมีคุณธรรม ๔ ประการ คือ เมตตา หมายถึง ความรักที่มุ่งเพื่อปรารถนาดี โดยไม่หวังผลตอบแทนใด กรุณา หมายถึง ความปรานี สงสาร ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา หมายถึงมีจิตอ่อนโยน จิตที่ไม่มีความอิจฉาริษยาเจือปน มีอารมณ์สดชื่นแจ่มใส

^{๑๖} สัมภาษณ์คุณชาย จอนสุข, เลขานุการชุมชนกุฎีขาว, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๑.๐๐ น.

ตลอดเวลา คิดยินดี โดยอารมณ์พลอยยินดีนี้ไม่เนื่องเพื่อผลตอบแทน การแสดงออกถึงความยินดีในพรหมวิหาร อุเบกขา หมายถึงความวางเฉย นั่นคือ มีการวางเฉยต่ออารมณ์ที่มากระทบความวางเฉยในพรหมวิหารนี้ หมายถึง เฉยโดยธรรม คือทรงความยุติธรรม ไม่ลำเอียงต่อผู้ใด

หลักของศาสนาคริสต์สอนให้ทุกคนมีความรัก ดังเช่นที่พระเยซูทรงกล่าวไว้ก่อนสิ้นพระชนม์ว่า “ความรักเป็นสิ่งที่มีความยิ่งกว่าเงินทองและทรัพย์สินสมบัติใด ๆ ในโลก จงรักพระเจ้า รักครอบครัว รักเพื่อนบ้าน และรักเพื่อนมนุษย์ แล้วจะได้รับความรักจากโลกนี้เป็นสิ่งตอบแทน” คำสอนเรื่องความรักในศาสนาคริสต์ คือ การปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มีความเมตตา กรุณา ให้อภัยซึ่งกันและกัน และยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี

หลักคำสอนเรื่องความรักในศาสนาคริสต์ มี ๒ ระดับ คือ

๑. ความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า เปรียบเหมือนความรักระหว่างบิดากับบุตร
๒. ความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ พระเยซูสอนให้รักเพื่อนบ้าน (มนุษย์ทั้งโลก) สอนให้รักศัตรู รู้จักการให้อภัยและเสียสละ

ศาสนาอิสลามคือศาสนาแห่งความเมตตา หลักคำสอนของอิสลามชักชวนคนให้ทิ้งห่างความรุนแรง ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด คือลัลลอฮ์อะลัยฮิอะสลาม กล่าวว่า “บรรดาผู้เมตตาทั้งหลายอัลลอฮ์จะเมตตาพวกเขา จงเมตตาต่อมนุษยโลก บรรดาชนที่อยู่บนฟากฟ้า ย่อมเมตตาต่อท่าน ความเมตตาเป็นส่วนหนึ่งของนามอัลลอฮ์ ผู้ใดรักษาอัลลอฮ์จะรักษาเขา ผู้ใดตัดขาดมันอัลลอฮ์จะตัดขาดเขา” (อัล-มุสตัดร็อก อะลัส สะอะฮียัน ๔/๑๗๕ เลขที่ ๗๒๗๔) ^{๑๖}

ศาสนาอิสลามสอนให้มนุษย์ทุกคนมีความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และผลแห่งความเมตตานี้จะนำพาสังคมสู่ความสงบสุขนอกจากจะมีเมตตาธรรมกับเพื่อนมนุษย์แล้ว ต้องมีเมตตาต่อสรรพสิ่งและสัตว์ทั้งหลายด้วย การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย การช่วยเหลือผู้อ่อนแอ การเยียวรักษาผู้ป่วย การปลอบประโลมผู้ที่เศร้าหมอง เมตตาธรรมเป็นสันติภาพอย่างแท้จริง

^{๑๖} (อัล-มุสตัดร็อก อะลัส สะอะฮียัน ๔/๑๗๕ เลขที่ ๗๒๗๔).

จากหลักการในด้านการให้ความรักความเมตตาดังกล่าวดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็น
ของประชาชนในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว

คุณสิทธิโชค สุขทันโถม ชาวชุมชนวัดกัลยาณมิตร อายุ ๖๐ ปี นับถือศาสนา
พุทธ อาศัยอยู่ ชุมชนวัดกัลยาณมิตรมาเป็นระยะเวลา ๖๐ ปี ตำแหน่ง ประชาสัมพันธ์
ชุมชนวัดกัลยาณมิตร ได้แสดงความคิดเห็นว่า การอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้นควร มีความเมตตา
มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เบียดเบียนใคร ไม่ทำร้ายใคร มีความยุติธรรม
มีความเมตตาต่อผู้อื่น มีคุณธรรม^{๔๔}

คุณอังสนา ปิ่นรัตน์ ชาวชุมชนกุฎีจีน อายุ ๕๓ ปี นับถือศาสนา คริสต์ อาศัย
อยู่ในชุมชนกุฎีจีน เป็นระยะเวลา ๕๓ ปี ตำแหน่ง คณะกรรมการชุมชนกุฎีจีน ได้แสดง
ความคิดเห็นว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ทุกคนเป็นญาติกันหมด ชุมชนกุฎีจีน
เปรียบเสมือนเป็นครอบครัวใหญ่ บาทหลวงเปรียบเสมือนเป็นพ่อ ประชาชนที่อาศัย
อยู่ในชุมชนเปรียบเสมือนเป็นลูก เรามีพ่อองค์เดียวกัน คือพระบิดา พระบุตร พระจิตเราอยู่
กันเป็นครอบครัวเราเป็นพี่น้องกันหมด หลักเดียวคือ รักพระเจ้า ก็ต้องรักตัวเอง รักตัวเอง
ก็ต้องรักคนอื่นด้วย เป็นหลักใหญ่ของศาสนา ความรักเป็นตัวเชื่อมของทุกสิ่งทุกอย่างใช้หลัก
ทางศาสนาเป็นตัวประสาน มีคติประจำใจว่าถ้าเราอยากให้คนอื่นยิ้มให้เราต้องยิ้มให้คนอื่น
ก่อน^{๔๕}

คุณโกสุม แยมอารีย์ ชาวชุมชนกุฎีขาว อายุ ๘๔ ปี นับถือศาสนา อิสลาม
อาศัยอยู่ ชุมชนกุฎีขาวมาเป็นเวลา ๘๔ ปี ตำแหน่ง เลขานุการคณะกรรมการชุมชนกุฎีขาว
ได้แสดงความคิดเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นการแสดงออก
ถึงความสามัคคีความพร้อมเพรียง ด้วยการทำละหมาด เป็นกิจกรรมที่ต้องทำเป็นประจำ
ทุกวันเป็นการฝึกให้มีระเบียบวินัย การรักษาความสะอาด การบริจาคซะกาตเป็นการ

^{๔๔} สัมภาษณ์ คุณสิทธิโชค สุขทันโถม, ประชาสัมพันธ์ชุมชนวัดกัลยาณมิตร, วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน
๒๕๕๕, เวลา ๐๕.๐๐ น.

^{๔๕} สัมภาษณ์ คุณอังสนา ปิ่นรัตน์, คณะกรรมการชุมชนกุฎีจีน, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา
๑๓.๐๐ น.

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้กับคนยากจน คนพิการ เด็กกำพร้า และคนที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เพื่อขัดเกลาและยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และนำไปสู่ความสันติสุข^{๒๐}

๔.๒. วิถีปฏิบัติตามหลักการของศาสนาในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎิจีน

ชุมชนกุฎิขาว

ในสังคมไทยเปิดโอกาสให้บุคคลนับถือศาสนาต่างๆ ได้โดยอิสระนอกจากศาสนาพุทธแล้วยังยอมให้ศาสนาสำคัญทั้งปวงตั้งอยู่ในประเทศไทยได้ เช่นศาสนาคริสต์ อิสลาม แต่ศาสนาพุทธเป็นจุดรวมจิตใจของคนไทยส่วนใหญ่ จึงได้ยึดหลักธรรมมาเป็นพื้นฐานของชีวิต นอกจากศาสนาพุทธแล้ว ยังนำสิ่งที่มีคุณค่าของศาสนาอื่นมาผสมผสานกับหลักของศาสนาพุทธด้วย การเข้าร่วมทำกิจกรรมกับศาสนาอื่น โดยไม่ถือว่าเป็นการเสื่อมเสียหรือเป็นบาป ยอมรับการแต่งงานกับคนต่างศาสนาได้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันของครอบครัว และยังให้การคุ้มครองป้องกันศาสนาทั้งหลายที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

หลักคำสอนของศาสนาทุกศาสนามุ่งสั่งสอนให้คนที่เป็นสมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรมมีเหตุผลและศรัทธาในความถูกต้อง มีพิธีกรรมและเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นศาสนานั้นๆ บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ บทบาทใดจะต้องยึดหลักคำสอนในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือหลักคำสอนจะช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ อีกทั้งจะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ความเชื่อศรัทธาในกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละศาสนาก็กลายมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่ทำสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน

จากวิถีปฏิบัติในด้านดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎิจีน ชุมชนกุฎิขาว ผู้วิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนมีแนวปฏิบัติตามหลักการของศาสนา ดังนี้

ของคุณสิทธิโชค สุขทันโถม ชาวชุมชนวัดกัลยาณมิตร อายุ ๖๐ ปี นับถือศาสนาพุทธ อาศัยอยู่ ชุมชนวัดกัลยาณมิตรมาเป็นระยะเวลา ๖๐ ปี มีตำแหน่งประธานสัมพันธ์ชุมชนวัดกัลยาณมิตร ได้ให้การสัมภาษณ์ว่า ในชุมชนวัดกัลยาณมิตรเป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ประชาชนในชุมชนนี้ส่วน

^{๒๐} สัมภาษณ์ คุณ โกสุม แอ้มอารีย์, คณะกรรมการชุมชนกุฎิขาว, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๔.๐๐ น

ใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนสถานที่สำคัญ คือวัดกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นศูนย์รวมและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในชุมชน ซึ่งมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำเพื่อยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนแห่งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อชาวชุมชนแห่งนี้ได้มีการพึ่งพาอาศัยกันเอื้อเพื่อแผ่แผ่กันเกิดความสัมพันธ์เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เข้าใจกัน ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข^{๒๐}

คุณวราภรณ์ พันธุ์สมบัติ อายุ ๔๘ ปี นับถือศาสนา คริสต์ อาศัยอยู่ ในชุมชนกุฎีจีนมาเป็นเวลา ๔๘ ปี ตำแหน่ง คณะกรรมการชุมชนกุฎีจีน ได้แสดงความคิดเห็นว่ากิจกรรมทางศาสนาของชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก จะมีพิธีกรรมทางศาสนาที่จัดเป็นประจำทุกวัน ต้องเข้าวัดเช้าเย็นทุกวัน เข้าเวลา ๐๖.๐๐ น. และเย็นเวลา ๑๘.๐๐ น. และในวันอาทิตย์เวลา ๘.๐๐ น. และอาจมีการแบ่งกลุ่ม เวลา ๑๐.๐๐ น. อาจมีการอ่านพระคัมภีร์ วิเคราะห์คัมภีร์ร่วมกัน อ่านพระคัมภีร์ เพื่อปรับปรุงจิตใจให้ดีขึ้น ทำให้เห็นธรรมมากขึ้น เมื่อมีจิตใจดี เรามองทุกอย่างในแง่ดีและก็ปฏิบัติต่อกันด้วยดี ทำให้ชุมชนเจริญก้าวหน้า ความเป็นอยู่ก็ดีขึ้น เช่นประเพณีการสวดสายประคำ เป็นการสวดระลึกถึงแม่พระคือแม่ของพระเยซู และพิธีกรรมทุกอย่างต้องกระทำที่โบสถ์ทั้งสิ้น โบสถ์จึงเป็นสถานที่สำคัญของการดำรงชีวิตของชาวคริสต์^{๒๑}

คุณโกสุม แยมอารีย์ หญิง อายุ ๘๔ ปี นับถือศาสนา อิสลาม อาศัยอยู่ชุมชนกุฎีขาวมาเป็นเวลา ๘๔ ปี ตำแหน่ง เลขานุการคณะกรรมการชุมชนกุฎี ได้แสดงความคิดเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีความพร้อมเพรียง ด้วยการทำความดี เป็นกิจกรรมที่ต้องทำเป็นประจำทุกวันเป็นการฝึกให้มีระเบียบวินัย การรักษาความสะอาด การบริจาคชะกาตเป็นการเอื้อเพื่อแผ่แผ่ให้กับคนยากจน คนพิการ เด็กกำพร้า และคนที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เพื่อขัดเกลาและยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และนำไปสู่ความสันติสุข^{๒๒}

^{๒๐} สัมภาษณ์ คุณสิทธิโชค สุขทัน โทม, ประชาสัมพันธ์ชุมชนวัดกัลยาณมิตร, วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๐๕.๐๐ น.

^{๒๑} สัมภาษณ์ คุณวราภรณ์ พันธุ์สมบัติ, คณะกรรมการชุมชนกุฎีจีน, วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๐๕.๐๐ น.

^{๒๒} สัมภาษณ์คุณ โกสุม แยมอารีย์, คณะกรรมการชุมชนกุฎีขาว, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๔.๐๐ น.

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้วิจัยสรุปสาระของวิถีการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือได้ว่า ในชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามมีวิถีปฏิบัติตามหลักการของศาสนาของตนเองวิถีปฏิบัติตามหลักการของศาสนาพุทธนั้นมีวัฒนธรรมและประเพณีที่ดำรงอยู่คู่กับสังคมไทย ที่ต้องใช้ศาสนสถานเป็นที่สำหรับประกอบกิจกรรมและพิธีกรรม ดังนั้นวัดจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ เป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสดูพบปะกัน จึงมีส่วนช่วยให้สังคมและชุมชนได้ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน และศาสนิกชนยังได้น้อมนำเอาหลักคำสอนไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อความสงบสุขต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

ศาสนาคริสต์ ศาสนสถานของศาสนาคริสต์นั้น คือโบสถ์ ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ต้องใช้โบสถ์ทั้งสิ้น และวิถีปฏิบัติตามหลักของศาสนาคริสต์มีวัฒนธรรมและประเพณีที่ศาสนิกชนต้องยึดถือที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน นั้นมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความพร้อมเพรียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติของประชาชนในชุมชน

ศาสนาอิสลาม มีวิถีปฏิบัติตามหลักการของศาสนาที่ต้องมาทำพิธีละหมาดทุกวัน ซึ่งก่อให้เกิดความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี การรักษาความสะอาด และเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้กับผู้ที่ยากไร้ ผู้พิการ เพื่อเป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น

๔.๒.๑ กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาในชุมชน

๑) การจัดงานเฉลิมพระชนมพรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ ทางชุมชนกุฎี โดยได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการชุมชนกุฎีจีน และคณะกรรมการวัดข้างตากรู้สได้จัดพิธีจุดเทียนชัยถวายพระพรขึ้นทุกปี ซึ่งจัดบริเวณหน้าโบสถ์ข้างตากรู้ส ซึ่งจะมีผู้ร่วมงานที่อาศัยอยู่ ในชุมชนวัดกัลยาณมิตร และชุมชนกุฎีขาวมาร่วมงานเป็นประจำทุกปี เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดี และความเป็นสิริมงคลของประชาชนในชุมชน อีกทั้งเพื่อเป็นการแสดงพลังความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชนทั้งสามชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

๒) งานประเพณีและงานวันสำคัญทางศาสนา ของชุมชนวัดกัลยาณมิตร มีงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีตลอดทั้งปี เช่นงานทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่งาน

สงวน้ำหลวงพ่อโตใน วันสงกรานต์งานทำบุญวันเข้าพรรษา งานทำบุญวันออกพรรษา งานทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และงานประจำปีของวัดกัลยาณมิตรคือ ประเพณีทิ้งกระจาด ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญตามคติความเชื่อของพุทธศาสนานิกายมหายาน ที่จัดขึ้นเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยพิธีกรรมจะมีการนำสิ่งของทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค มาไหว้องค์หลวงพ่อโต และนำสิ่งของเหล่านั้นมาบริจาคเป็นทานให้กับผู้ที่ยากไร้ ซึ่งในงานนี้ ประชาชนในชุมชนกุฎิจีน และชุมชนกุฎิขาว ต่างให้ความร่วมมือ บริจาคสิ่งของเพื่อเป็นทานด้วย

งานประเพณีและวันสำคัญทางศาสนาของชุมชนกุฎิจีน เช่นงานวันคริสต์มาส งานฉลองโบสถ์ ซึ่งเป็นการจัดงานใหญ่ของชุมชนกุฎิจีน ทางคณะกรรมการจัดงานได้เชิญประชาชนในบริเวณใกล้เคียงไปร่วมงานด้วยทุกครั้ง รวมทั้งประชาชนในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎิขาว ต่างร่วมมือร่วมใจกันช่วยบริจาคสิ่งของ และมีการทำอาหารไปร่วมสมทบในการจัดงานด้วย

งานประเพณีและวันสำคัญทางศาสนาของชุมชนกุฎิขาว งานเมอลิดินนปี (เป็นงานเฉลิมฉลองคล้ายวันประสูติของท่านนบีมูฮัมหมัด ช.ล.) จัดเป็นงานใหญ่เชิญแขกหลายมัสยิด และเชิญประชาชนในชุมชนใกล้เคียงมาร่วมงานทุกปี เป็นการทำบุญและสรรเสริญท่านนบีมูฮัมหมัด แล้วรับประทานอาหารร่วมกัน โดยรับบริจาคเงิน และอาหารจากชาวบ้านในชุมชน และเพื่อนบ้านในชุมชนใกล้เคียง ซึ่งเงินที่ได้รับบริจาค้นั้นได้มอบให้มัสยิดทุกครั้ง

ชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นย่านกะดีจีน ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นความภูมิใจเป็น การรวมตัวกันของคนในชุมชน ที่แสดงเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนชุมชน ที่มีความแตกต่างทางด้าน เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชน ที่สืบทอดมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน และสู่อนาคต

ชุมชนวัดกัลยาณมิตร (ชุมชนชาวพุทธ) ชุมชนกุฎิจีน (ชุมชนชาวคริสต์) ชุมชนกุฎิขาว (ชุมชนกุฎิขาว) เป็นย่านมรดกทางวัฒนธรรมมีน้ำตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีพ่อค้าชาวโปรตุเกส แขก จีน และชาติอื่น ๆ

จากหลักการในด้านกิจกรรมของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาในชุมชน ดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎิจีน ชุมชนกุฎิขาว

คุณสิทธิโชค สุขทันโถม อายุ ๖๐ ปี นับถือศาสนาพุทธ อาศัยอยู่ ชุมชนวัดกัลยาณมิตรมาเป็นระยะเวลา ๖๐ ปี ตำแหน่ง ประธานสัมพันธ์ชุมชนวัดกัลยาณมิตร ได้แสดงความคิดเห็นว่า ชุมชนมีความแตกต่างทางด้านศาสนา ความเชื่อ และศรัทธา ไม่ว่าจะเป็น พุทธ คริสต์ อิสลาม หรือลัทธิแบบจีน ไม่อาจเป็นอุปสรรค ในการอยู่ร่วมกัน "สามศาสนา สี่ความเชื่อ" ที่มีความใกล้ชิด และเอื้ออาทรถือเป็นกิจกรรมการที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาในชุมชน เพื่อสร้างความผูกพัน ความรัก ความเอื้ออาทร ความสามัคคีของคนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และส่งเสริมให้นักปราชญ์ และกลุ่มผู้นำชุมชน ได้ถ่ายทอดความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกิจกรรม โดยเชื่อมโยงกับความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม กับวิถีของชุมชนที่อยู่ร่วมกันมาอย่างสันติสุขตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีจนถึงปัจจุบัน ^{๒๔}

บาทหลวงวิทยา คู่วิรัตน์ อายุ ๕๗ ปี นับถือศาสนา คริสต์ อาศัยอยู่ในในชุมชนกุฎิจีน มาเป็นเวลา ๔ ปี ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดรางตาครุส ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในความแตกต่างนี้ กาลเวลานับร้อยปีตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี กลับประสานยึดโยงความต่าง สร้างความกลมเกลียวในความต่าง ทำให้คนในชุมชนทั้งหมดของย่านนี้ พึ่งพาและถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน อยู่ร่วมกัน ขอมรับในความต่างของกันและกัน และแบ่งปันวิถีของตนเอง จนออกมาในรูปของความต่างในแง่ศิลปะ วัฒนธรรม ที่ล้วนแล้วแต่นำศึกษาทั้งสิ้น ^{๒๕}

คุณชาย จอนสุข อายุ ๘๔ ปี นับถือศาสนา อาศัยอยู่ ชุมชนกุฎิขาว มาเป็นเวลา ๘๔ ปี ตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการชุมชนกุฎิขาวได้แสดงความคิดเห็นว่าดีใจคือความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนทั้งสามศาสนายังเหมือนเดิม แม้กระทั่งรุ่นเราเป็นปู่เป็นพ่อแล้ว มีลูกหลานก็ยังสืบทอดอย่างเหนียวแน่น แต่ก็มีเรื่องที่ต้องทำใจยอมรับคือทุกวันนี้ชุมชนแออัดมาก และเริ่มทะลักออกไปข้างนอก มีไปซื้อบ้านอยู่ชานเมืองมากขึ้น ส่วนตัวเองนั้น ลูก ๆ ก็ไปซื้อบ้านอยู่แถวชานเมือง นาน ๆ ครั้งลูกก็จะรับไปอยู่ด้วย แต่ก็อยู่ได้ครั้งละ ๒-๓ วันก็อยากกลับมาอยู่ที่นี่เพราะบ้านที่นี้อยู่มาตั้งแต่เกิด และมีความผูกพันกับที่นี่มาก ส่วนคนที่ไปอาศัยอยู่ข้างนอกแล้วเมื่อเวลาว่างเทศกาลทุกคนจะกลับเข้ามาร่วมช่วยกันรักษา

^{๒๔} สัมภาษณ์ คุณสิทธิโชค สุขทันโถม, ประธานสัมพันธ์ชุมชนวัดกัลยาณมิตร, วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๐๕.๐๐ น.

^{๒๕} สัมภาษณ์บาทหลวงวิทยา คู่วิรัตน์, เจ้าอาวาสวัดรางตาครุส, วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖, เวลา ๐๕.๐๐ น.

ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ซึ่งแสดงถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน เป็นวัฒนธรรมทางความคิดที่ควรค่าแก่การสืบทอดไว้ให้ชนรุ่นหลัง^{๒๖}

จากการศึกษาการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละศาสนาที่จัดต่อเนื่องกันทุกปีนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าชุมชนชุมชนวัดกัลยาณมิตร (ชุมชนชาวพุทธ) ชุมชนกุฎีจีน (ชุมชนชาวคริสต์) ชุมชนกุฎีขาว (ชุมชนกุฎีขาว) มีผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน องค์การทางศาสนา และเครือข่ายชุมชน ได้มีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันเป็นหนึ่งเดียว เป็นการส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ศาสนิกชนได้ร่วมกันแสดงความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ศาสนา และสร้างจิตสำนึกรักสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยไม่มีการแบ่งแยกทั้งด้านเชื้อชาติ และศาสนา

๔.๒.๒. การประยุกต์ใช้หลักคำสอนในการดำเนินชีวิตร่วมกันของชุมชน

คำสอนของศาสนาทุกศาสนาสอนให้ละเว้นการกระทำความชั่วและทำแต่ความดีทั้งสิ้น ถึงแม้แนวทางปฏิบัติของแต่ละศาสนาอาจมีข้อแตกต่างกันไป พระพุทธศาสนามีศีล ๕ เป็นหลักธรรมพื้นฐานของศาสนาพุทธ เพื่อการดำรงรักษากายวาจาใจทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ศาสนาคริสต์มีบัญญัติ ๑๐ ประการ พระเยซูทรงสอนว่า จงรักพระเจ้าอย่างสุดใจสุดความคิด และสุดกำลัง และจงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ศาสนาอิสลามสอนให้ยึดหลักศรัทธา ๖ ประการ และหลักปฏิบัติ ๕ ประการ ศาสดามุฮัมมัดก็ทรงกล่าว ผู้ใดขาดความเมตตาเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นไม่ได้รับเมตตาจิตเช่นกัน ความรัก ความเมตตาแต่ละศาสนา กล่าวถึงความรักความเมตตาไว้มากมายทั้งหลักธรรมคำสอนในคัมภีร์ และคำสอนแทรกไว้ในแต่ละตอนของคำสอนนั้นๆ ดังนั้นทุกศาสนาจึงเน้นเรื่องความรัก ความเมตตา เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรักความเมตตาอยู่ในใจแล้ว ก็จะไม่มีการเบียดเบียนกัน ต่างให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

จากการไปสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาวผู้วิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนมีหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตประจำวันที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกับหลักทางศาสนา ดังนี้

^{๒๖} สัมภาษณ์คุณชาย จอนสุข, เลขานุการชุมชนกุฎีขาว, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๑.๐๐ น.

๑) เว้นจากการทำชั่วและมุ่งทำความดี ของศาสนาพุทธ เช่น ศีล ๕ ศาสนาคริสต์ มีบัญญัติ ๑๐ ประการ ศาสนาอิสลามสอนให้ยึดหลักศรัทธา ๖ ประการ และหลักปฏิบัติ ๕ ประการ

๒) ความรัก ความเมตตาพระพุทธรศาสนาที่มีคตินิยมที่ยึดถือ เช่น เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกและพึงเอาชนะความชั่วด้วยความดี ในศาสนาคริสต์พระเยซูทรงสอนว่า จงรักพระเจ้าอย่างสุดใจสุดความคิด และสุดกำลัง และจงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ศาสนาอิสลาม ศาสดามุฮัมมัดก็ทรงกล่าว ผู้ใดขาดความเมตตาเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นไม่ได้รับเมตตาจิตเช่นกัน ดังนั้นทุกศาสนาจึงเน้นเรื่องความรัก ความเมตตา เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรัก ความเมตตาอยู่ในใจแล้ว ก็จะไม่มีการเบียดเบียนกัน ต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๓) การเสียสละหรือการสังกตสงเคราะห์ เมื่อมนุษย์มีความรักความเมตตาแล้ว ก็จะมีคามเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ศาสนาต่างๆ จึงสอนให้สงเคราะห์กันด้วยความเมตตากรุณาไม่ใช่หวังผลตอบแทน แต่เน้นการเสียสละด้วยความบริสุทธิ์ใจ เช่น พระพุทธรศาสนาที่มีหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ ซึ่งได้แก่ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา ศาสนาคริสต์จะเน้นให้มนุษย์เสียสละ ให้อภัย เอื้อเฟื้อ โดยไม่หวังผลตอบแทนศาสนาอิสลามได้มีการกำหนดหลักการให้ชาวมุสลิมมีการบริจาคทาน (ซากาต) แก่ผู้ยากจนหรือสมควรรได้รับความช่วยเหลือในอัตราร้อยละ ๒.๕ ของรายได้

จากหลักการประยุกต์ใช้หลักคำสอนในการดำเนินชีวิตร่วมกันของชุมชนดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนวัดกัลยาณ์ ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว

คุณพัชนี วงศ์วิภานนท์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า หลักคำสอนของศาสนาพุทธนั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต สอนให้รักษาศีล สอนให้ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันทำ ความดีละเว้นความชั่วทำให้ชีวิตมีความสุข ไม่มีเรื่องเดือดร้อน ทำให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข^{๒๓}

คุณพณิษฐ์ กมลเสต ได้แสดงความคิดเห็นว่า ศาสนาคริสต์มีหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือพระบัญญัติ ๑๐ ประการ ที่พระเยซูทรงมอบให้กับชาวคริสต์เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ทรงสอนให้รู้จักรักผู้อื่น รักทุกคน รักแม้กระทั่งศัตรู

^{๒๓} สัมภาษณ์ คุณพัชนี วงศ์วิภานนท์, วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๐.๒๐ น.

ให้ความช่วยเหลือ ให้อภัย ซึ่งคำสอนเหล่านี้ไม่ใช่เพียงแต่จะเรียนรู้เท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติตามด้วย^{๒๘}

คุณสัม สกุกกันต์ ได้แสดงความคิดเห็นว่าหลักคำสอนของศาสนาอิสลามมีหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่พระอัลลอฮ์ ทรงวางไว้เป็นรากฐานของการใช้ชีวิตและการปฏิบัติต่อกัน โดยมีระเบียบแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติ มีทั้งหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติ หลักศรัทธาถือเป็นยอดแห่งความดี และหลักปฏิบัติที่สำคัญที่ชาวมุสลิมต้องปฏิบัติเพื่อสืบทอด วาจา ใจ ให้เรียบร้อย ชาวมุสลิมต้องทำละหมาด เพื่อขอบคุณ เพื่อสรรเสริญ และขอขมาพระอัลลอฮ์ เพื่อเป็นการขัดเกลาจิตใจให้สะอาดอยู่เสมอ และเพื่อเป็นการฝึกให้มี ความอดทน มีความเป็นระเบียบวินัย รู้จักรับแบ่งปัน ให้กับผู้ที่ยากจน หรือผู้ที่ด้อยโอกาส เพื่อเป็นการลดความเห็นแก่ตัว^{๒๙}

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกัน แต่หลักคำสอนของแต่ละศาสนานั้นสอนให้ดำเนินชีวิตมีความสอดคล้อง และมีแนวทางเดียวกันคือให้อยู่ในสังคมร่วมกันได้ด้วย ความความเข้าใจกัน และก่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๔.๒.๓ ปัญหาและอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันของชุมชน

๑) ความเชื่อศรัทธาการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นความเชื่อศรัทธาเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นไม่ว่าจะเชื่อศรัทธาต่อตนเองหรือผู้อื่นดังนั้นการที่เราจะมีความเชื่อศรัทธาที่ดีนั้นเราจะต้องปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับความเชื่อศรัทธาอย่างถูกต้อง

๒) ความสามัคคี ความสามัคคีจะเกิดได้ มีหลัก มีระเบียบ มีแบบแผน มีจารีตประเพณี สามารถรวมอยู่กันได้อย่างสามัคคี

๓) ความมีวินัยความรู้จักกฎ รู้จักวินัย เป็นเรื่องที่ทำให้มนุษย์อยู่กันอย่างสันติ

๔) การยอมรับความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและศาสนา หลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาทุกศาสนามุ่งหมายสั่งสอนให้คนที่เป็นสมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรม

^{๒๘} สัมภาษณ์ คุณพณิษฐ์ กมลเสถ, วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๐.๐๐ น.

^{๒๙} สัมภาษณ์ คุณสัม สกุกกันต์, คณะกรรมการชุมชนกุฎีขาว, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๓.๐๐ น.

^{๒๙} สัมภาษณ์คุณวรชัย พิลาสรมย์, ประธานชุมชนวัดกัลยาณมิตร, วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๔.๐๐ น.

มีเหตุผลและศรัทธาในความถูกต้อง มีพิธีกรรมและเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นศาสนานั้นๆ บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ บทบาทใดจะต้อง ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะธรรมหรือหลักคำสอนจะช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ อีกทั้งจะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับศาสนาอื่น โดยไม่ถือว่าเป็นการเสื่อมเสียหรือเป็นบาป

จากหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว

คุณวรชัย พิลาสรมย์ อายุ ๕๗ ปี นับถือศาสนา พุทธ อาศัยอยู่ในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ๕๗ ปี ตำแหน่งประธานชุมชนวัดกัลยาณมิตร ได้แสดงความคิดเห็นว่า การที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนอยู่กันอย่างสงบสุขนั้น ควรปฏิบัติตนดังนี้ เสียสละต่อส่วนรวม และยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน ก็จะทำให้ชุมชนมีความเจริญประชาชนมีแต่ความสุขมีความสามัคคี มีความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความละเอียดและเกรงกลัวในการทำชั่ว ไม่เห็นแก่ประโยชน์พวกพ้อง โดยต้องเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ^{๓๐}

บาทหลวงวิทยา คู่วิรัตน์ อายุ ๕๗ ปี นับถือศาสนา คริสต์ อาศัยอยู่ในชุมชนกุฎีจีน มาเป็นเวลา ๔ ปี ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดรางตาครู้ส ได้แสดงความคิดเห็นว่าการอยู่ร่วมกันในชุมชนให้มีความสุขนั้นควรให้ความรักความเอ็นดู ความเอาใจใส่ ความเมตตา และการให้ความช่วยเหลือ มีคุณธรรม พัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย แนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคนั้นให้ยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักคือทำให้ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข^{๓๑}

^{๓๐} สัมภาษณ์คุณวรชัย พิลาสรมย์, ประธานชุมชนวัดกัลยาณมิตร, วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๔.๐๐ น.

^{๓๑} สัมภาษณ์ บาทหลวงวิทยา คู่วิรัตน์, เจ้าอาวาสวัดรางตาครู้ส, วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖, เวลา ๐๕.๐๐ น.

๔.๒.๔ วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันของชุมชน

ความแตกต่างทางพิธีกรรม เนื่องด้วยพิธีกรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของศาสนา ทุกศาสนาแต่ละศาสนาต้องมีพิธีกรรม

ความแตกต่างทางด้านคำสอน คำสอนอันเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในชุมชน

ความแตกต่างทางความเชื่อ ความเชื่อเป็นสิ่งที่ทำให้คนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข หรือขัดแย้งกันได้ในเมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน

จากหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนวัด กัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว

สัมภาษณ์คุณสมศรี เป้าแตรสังข์ อายุ ๗๓ ปี นับถือศาสนา พุทธ อาศัยอยู่ในชุมชนวัดกัลยาณมิตรมา ๔๖ ปี ตำแหน่งคณะกรรมการชุมชนวัดกัลยาณมิตร และ อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ๒๖ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่ค่อยมีปัญหาอาจจะมีเถียงกันนิด ๆ หน่อย ๆ ทั้งตามศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขรักใคร่กันดี ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน สนับสนุน กลมเกลียวกันยึดผลประโยชน์ร่วมกัน ในชุมชนทุกคนมีอาชีพ มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงดู ตนเองและครอบครัวได้ และช่วยเหลือกันตามอัธยาศัย^{๒๒}

บาทหลวงวิทยา คู่วิรัตน์ อายุ ๕๗ ปี นับถือศาสนา คริสต์ อาศัยอยู่ในชุมชน กุฎีจีน มาเป็นเวลา ๔ ปี ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดรางบัว ได้แสดงความคิดเห็นว่า ชุมชน กุฎีจีนอยู่ร่วมกันโดยยึดหลักและนโยบายบ้านเมืองเป็นหลักก่อน ทำให้ไม่ให้เกิดปัญหา ไม่ขัดกับหลักศาสนา ผู้นำชุมชนจะคุยกันและทำในทิศทางเดียวกัน ก็จะไม่เกิดปัญหา ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักโดยไม่กระทบหรือสร้างปัญหากับคนอื่น คนในชุมชน ส่วนใหญ่จะรู้จักกันหมด จะใช้การพูดคุยกัน ถ้าเกิดเด็กมีปัญหาที่จะคุยกับพ่อแม่ก่อน^{๒๓}

คุณชนะ โอสธ อายุ ๖๕ ปี นับถือศาสนา อิสลาม อาศัยอยู่ ชุมชนกุฎีขาว มาเป็นเวลา ๖๕ ปี ตำแหน่งประธานชุมชนกุฎีขาว ได้แสดงความคิดเห็นว่าในชุมชนกุฎีขาว

^{๒๒} สัมภาษณ์ คุณสมศรี เป้าแตรสังข์, คณะกรรมการชุมชนวัดกัลยาณมิตร, วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๒๓} สัมภาษณ์ บาทหลวงวิทยา คู่วิรัตน์, เจ้าอาวาสวัดรางบัว, วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖, เวลา ๐๕.๐๐ น.

ไม่มีปัญหา เนื่องจากนับถือศาสนาเดียวกัน ความแตกต่างทางศาสนาไม่มีข้อจำกัดและก่อให้เกิดความแตกแยกทั้งสามศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เนื่องจากมีความสนิทสนมกันและยึดผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน ให้ทุกคนมีอาชีพ มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ในชุมชน ได้มีการปรับปรุงแก้ปัญหามาตลอด ปัจจุบันจึงไม่มีปัญหา^{๓๔}

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคภายในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันของชุมชน สรุปได้ ดังนี้

ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและศาสนา อีกทั้งมีผู้นำทางศาสนาแต่ละศาสนาที่ ปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างเคร่งครัด ความแตกต่างทางศาสนาไม่ก่อให้เกิดการแตกแยก แต่ความต่างนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่จุดมุ่งหมายของแต่ละศาสนานั้นไปในทางเดียวกัน คือความดีสูงสุดยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก คือทำให้ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๔.๒.๕ วิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชน

การยอมรับฟังความคิดเห็นของศาสนาอื่นที่อยู่ชุมชนเดียวกัน ในสังคมไทยของเรามีความหลากหลายทางศาสนาไม่ว่าจะเป็น ชาวคริสต์ ชาวมุสลิม ชาวพุทธ ถ้าเปิดใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สิ่งเดียวที่จะเกิดขึ้นได้ในสังคมก็คือความสันติสุขซึ่งประกอบด้วยแนวความคิดดังนี้

๑) ความซื่อสัตย์ สุจริตให้ความไว้วางใจต่อกันเมื่อมีปัญหา ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันและปรารถนาดีต่อกัน

๒) มีความรับผิดชอบ ให้ความร่วมมือกับชุมชน เช่น การเข้าร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็นข้อเสนอต่อการบริหารงานของชุมชน

๓) ความสามัคคี ให้ความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในกิจการต่างๆความสามัคคีก่อให้เกิดพลัง การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนให้สำเร็จจะต้องอาศัยพลังอันเกิดมาจากความสามัคคี

๔) ความมีวินัย การอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมีการมีวินัยการปฏิบัติตามกติการ่วมกันวางไว้อย่างเคร่งครัด อันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ชุมชนมีความสุข

^{๓๔} สัมภาษณ์ คุณชนะ โอสธ, ประธานชุมชนกุฎีขาว, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, เวลา ๑๑.๔๕ น.

๕) ความยุติธรรม มีความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบ ไม่ฉวยโอกาสตรงไปตรงมา

๖) ต้องรู้จักการยอมรับ ใจกว้าง และยอมรับความจริง การให้อภัยและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน สร้างสัมพันธภาพที่ดีอยู่เสมอ

๔.๒.๖ แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

แนวทางแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนาในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันอาจมีปัญห ความขัดแย้งในชุมชนซึ่งที่มาแห่งความขัดแย้งทางศาสนา อาจมาจากการศึกษาศาสนาที่ไม่ถ่องแท้ ความสำคัญของการศึกษาศาสนาอย่างจริงจัง และหาแนวทางป้องกันความขัดแย้งทางศาสนาอันจะเกิดขึ้นจากความแตกต่างหลายประการ โดยมีวิธีที่พอจะหาแนวทางป้องกันความขัดแย้งทางศาสนาได้ดังนี้

๑) ไม่ศึกษาและนับถือศาสนาด้วยความลำเอียง ศาสนาโดยมีอคติเข้าไปเกี่ยวข้องย่อมจะไม่เห็นแก่นแท้ของศาสนานั้น ๆ อคติในที่นี้คือ ฉันทาคติ ความลำเอียงเพราะชอบเข้าข้างศาสนาตัวเองโทศาคติ ความลำเอียงเพราะไม่ชอบ มองเขาในแง่ไม่ดีโมหาคติ ความลำเอียงเพราะความไม่รู้ มีแต่ความเชื่ออย่างเดิยขาดปัญญาหยาคติ ความลำเอียงเพราะความกลัวขาดการไตร่ตรองที่ดี

ทุกศาสนาล้วนสอนให้คนเป็นคนดี คำว่า **มุสลิม** แปลว่า ผู้รักสันติหรือผู้นำสันติมาใช้ในการดำเนินชีวิต คริสต์ศาสนาก็เช่นกันก็เป็นผู้รักสันติ ไม่ต้องการการมีเรื่องกับใคร ดังคำที่ว่า “เมื่อเขาตบแก้มขวา จงเอียงแก้มซ้ายให้เขาตบอีกข้าง” แต่อย่างไรก็ดีถ้าเราศึกษาจริยธรรมขั้นพื้นฐานของแต่ละศาสนาจะเห็นได้ว่าแทบจะไม่มี ความแตกต่างกันเลยดังเช่นบัญญัติ ๑๐ ประการกับศีล ๕ เป็นสิ่งไปด้วยกันได้ เป็นหลักประกันได้เป็นอย่างดีดังนี้คือ ห้ามเบียดเบียน มาสัตว์เป็นหลักประกันชีวิต ห้ามลักขโมยของที่เจ้าของเขาไม่อนุญาตเป็นหลักประกันทรัพย์สิน ห้ามประพฤติดนินทาเป็นหลักประกันความสามัคคี ห้ามพูดปกกล่าวเท็จ เป็นหลักประกันศักดิ์ศรี ห้ามดื่มสุรายาเสพติด เป็นหลักประกันสุขภาพโดยจริยธรรมขั้นพื้นฐานแล้วจะสามารถโยงหากันได้เป็นอย่างดี

๒) ศึกษาศาสนาเพื่อรู้และเข้าใจความแตกต่างแต่ไม่แตกแยก เน้นอนที่สุทุกศาสนา มีความแตกต่างกัน ทางด้านพิธีกรรมก็ดี ทางด้านคำสอน แต่ถ้าเราศึกษาเพื่อความเข้าใจและถึงแม้เราจะเห็นความแตกต่าง แต่เราไม่แสดงความแตกแยก ในความต่างย่อมมีความเหมือนอยู่เสมอ เพราะที่สุดของคนเราก็คือ ต้องการความสุข รังเกียจทุกข์ไม่ต้องการ

ให้ใครดูถูกตัวเอง ดูถูกศาสนาที่ตัวเองเคารพ แม้กระทั่งในสนามรบก็ให้ความเคารพกับศาสนาอื่นเช่นบัญญัติในการรบของผู้ที่ได้รับชัยชนะชาวมุสลิมเขียนไว้ว่า “จะต้องไม่เบียดเบียนพระหรือนักบวชในศาสนาอื่นใดก็ตาม และจะต้องไม่ทำลายศาสนสถานของศาสนาอื่น” ขอเราท่านทั้งหลายอย่าได้คิดแม้แต่บ่อยเลยว่า หากเราศึกษาศาสนาของผู้อื่นแล้วจะทำให้เราเสื่อมความเชื่อในศาสนาของเรา แต่นั่นคือการเปิดกว้างสำหรับการยอมรับสิ่งที่มีอยู่จริงอีกมิติหนึ่ง ผู้ใดที่เข้าถึงหัวใจของศาสนาของตนเองได้ ผู้นั้นย่อมจะเข้าถึงหัวใจของศาสนาอื่นได้เช่นเดียวกัน

๓) ให้เกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยกผิวพรรณวรรณะ เพราะคนที่แบ่งแยกผิวพรรณ เรื่องของเชื้อชาติ แต่ความจริงศักยภาพความเป็นคนของเราไม่ได้อยู่ที่ผิวพรรณหรือเชื้อชาติ แต่อยู่ที่การกระทำและเจตนาที่แสดงออกมา นั่นแหละคือความสามารถที่แท้จริงของเขา ไม่เหยียดหยามกันเพราะศาสนา ใครจะเกิดในตระกูลต่ำสูงอย่างไรก็ตามถ้าทำดีก็เป็นคนดี ถ้าทำความชั่วก็เป็นคนชั่ว

ดังในสุนทรียสูตร ว่า “ไฟย่อมเกิดได้จากไม้ทุกชนิด ผู้รู้แม้เกิดในตระกูลต่ำ เป็นผู้มี ความพากเพียร เป็นผู้ก้นความชั่วด้วยความละอาย มีสัจย์ฝึกตน ก็เป็นคนอาชาไนยได้”

๔) ยอมรับข้อดีของแต่ละศาสนา คือเรามองกันในแง่ดี พิจารณาข้อที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ทุกศาสนาควรจะมีถึงปัญหาสังคมมีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด อันเป็นตัวบ่อนทำลายความมั่นคงทุกสถาบันในสังคมทำอะไรจะนำหลักธรรมทางศาสนามาปลดปล่อยให้เยาวชนของเราที่ตกเป็นทาสยาเสพติดได้ มีความจริงใจไม่ตรีจิตจะให้สัตว์ทั้งปวงมีสุขถ้วนหน้ามีความเอ็นดูสงสารและความตั้งใจจริงที่จะช่วยให้พ้นทุกข์พลอยยินดีและร่วมเป็นแรงกายแรงใจ ไม่อิจฉาริษยากันวางใจเป็นกลางในการทำงานร่วมกัน

๕) เผยแผ่ศาสนาอย่างถูกต้อง คือไม่ไปแย่งชิงศาสนิกของศาสนาอื่น โดยวิธีการบังคับ ชูเชิญ และแบบมีเล่ห์เพทุบายก็หมายความว่า ศาสนาที่เสียศาสนิกไปย่อมเกิดความไม่พอใจ แต่ควรชี้ให้เห็นข้อดีของศาสนาของเราจริง ๆ แต่ถ้าเป็นการเผยแผ่โดยเอาผลประโยชน์ทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ ทางสังคมเข้ามาเป็นเหยื่อล่อก่อนไม่ควรกระทำเพราะไม่ใช่การประกาศอย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นการใช้เหยื่อล่อเหมือนล่อปลา มาติดเบ็ด เท่ากับเป็นการหลอกลวงโดยตรง

การมีสัมมาทิฐิเสมอกัน ทำให้สมาชิกของชุมชนมีเป้าหมายอันเดียวกัน เมื่อทุกคนมีความเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม เชื่อมั่นว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง คำสอนของพระองค์คือความจริง ผู้ที่ตรัสรู้ตามพระองค์มีจริง นโยบายอันใดของชุมชนน่าจะเป็นที่ยอมรับของทุกคน เมื่อทุกคนเห็นด้วยว่าชีวิตดีงามเกิดจากการพัฒนากาย วาจา ใจ ตามหลักศีล สมาธิและปัญญา วิถีชีวิตของทุกคนต้องเข้ากันได้ และทุกคนมีโอกาสนี้เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน สรุปว่า ชุมชนจะเจริญก็ด้วยมีความเชื่อถือค่านิยม อุดมการณ์อันเดียวกัน การกระทำทางกาย วาจา ที่ถูกต้องตามหลักศีล และประกอบด้วยเมตตาธรรม

ศาสนาพุทธสอนให้ควบคุมกายวาจาด้วยสติ ฉะนั้นชาวพุทธเราต้องมุ่งมั่นในการใช้ศีลช่วยสร้างฐานแห่งความเรียบร้อยดีงาม เพื่อความสะดวกในการเจริญ สติเป็นสารณียธรรม เพราะชุมชนแห่งผู้มีศีลจะมีบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และความเคารพนับถือกัน ถ้าเรามั่นใจว่าใครไม่เป็นอันตรายต่อเรา จะไม่เบียดเบียนเราไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เราจะต้องชอบเขา และทุกคนน่าจะอยู่กันอย่างมีความสุข

ศาสนาคริสต์เสริมสร้างการดำเนินชีวิตและการทำพันธกิจตามพระประสงค์ของพระเจ้า การสามัคคีธรรมจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับชีวิตคริสเตียนประกอบด้วยการกระทำ ๒ ประการ คือ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนผู้เชื่อ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมการนมัสการพระเจ้าคือความหมายที่แท้จริงของการสามัคคีธรรม ดังนั้น หากเราเป็นคนหนึ่งที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน แต่ยังไม่ได้ให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตของเรา หรือไม่มีส่วนร่วมในชีวิตของผู้อื่น ก็หมายความว่าเรายังขาดการสามัคคีธรรมที่แท้จริง

๔.๒.๓ สรุปและวิเคราะห์

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนแห่งนี้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน ชาวบ้านในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชุมชนกุฎิเงินซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ ชุมชนกุฎิขาวซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งแต่ละชุมชนได้ปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ตนเองนับถือ และยังมีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบสานมาตั้งแต่สมัยโบราณ อีกทั้งยังมีกิจกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน และซึ่งอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน

การอยู่ร่วมกันในสังคมที่นับถือศาสนาต่างกันอย่างนี้ อาจมีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรม และความเชื่อ ของศาสนาที่

ตนเองนับถือ หลักธรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตซึ่งทุกศาสนานั้นมีความสอดคล้องกัน โดยการยึดมั่นในการทำความดี ความสอดคล้องกันของหลักธรรมแต่คำสอนของศาสนาทุกศาสนาล้วนสอนให้คนเป็นคนดี สอนให้มนุษย์รักกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ให้เบียดเบียนกัน ต้องการพกฏเกณฑ์ของสังคม มีความรักและเข้าใจกัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร มีน้ำใจไมตรีต่อกัน มีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีความเห็นอกเห็นใจ แต่ในการอยู่ร่วมกันในสังคม

หลักการและวิถีปฏิบัติแห่งการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนที่ตนเองนับถือสามารถเป็นนำมาใช้เป็นแนวทางสรุปเป็นประเด็นได้มีดังนี้

๑) คำสอนของศาสนาทุกศาสนามีแนวทางการปฏิบัติของแต่ละศาสนาแตกต่างกันแต่ทุกศาสนาก็สอนให้ทำความดีและละเว้นความชั่ว ซึ่งหลักธรรมของศาสนาพุทธ เช่น เบญจศีล เบญจธรรม สิล ๕ ศาสนาคริสต์คือพระบัญญัติบัญญัติ ๑๐ ประการและศาสนาอิสลามคือหลักศรัทธา ๖ ประการกับหลักปฏิบัติ ๕

๒) การเสียสละหรือการสังคสมสงเคราะห์ศาสนาต่างๆ คำสอนของศาสนาทุกศาสนาสอนให้มีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และสงเคราะห์ซึ่งกันและกันด้วยความเมตตา กรุณาไม่ใช่หวังผลตอบแทนซึ่งหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ สังคหัตถ์ ๔ ได้แก่ ทาน ปิย วาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ศาสนาคริสต์ก็จะเน้นให้มนุษย์เสียสละให้อภัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ศาสนาอิสลามมีการบริจาคซากาตแก่ผู้ขัดสน

๓) ความรักความเมตตา คำสอนทุกศาสนาจะเน้นเรื่องความรักความเมตตา เพราะการที่คนเราจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันตินั้น ความรักความเมตตาเป็นสิ่งสำคัญอีกทั้งยังเป็นจริยธรรม ศีลของศาสนาพุทธ หลักความรักของศาสนาคริสต์ ส่วนหลักคำสอนของศาสนาอิสลามนั้นครอบคลุมทั้งด้านความศรัทธา การปฏิบัติ และจริยธรรม คำสอนของอิสลามจึงกล่าวถึงทั้งสิ่งที่เป็นคุณงามความดี และสิ่งที่เป็นบาปกรรมทั้งหลาย และมีคำสอนที่ต้องห้ามปฏิบัติอย่างเด็ดขาด ซึ่งเป็นข้อห้ามอันเป็นบาปให้ศาสนิกต้องละเว้นมากมาย รวมทั้งข้อห้ามด้านหลักศรัทธา ข้อห้ามด้านหลักปฏิบัติ และข้อห้ามด้านจริยธรรม